

D E C E M B E R 1 9 5 3

MEDEDELINGENBLAD

VAN DE

NEDERLANDSE WERKGEMEENSCHAP VOOR INDIVIDUALPSYCHOLOGIE

Redactie: Mevr. G. Polak-de Meyer: Reynier Vinkeleskade 24
Heer J. Vinkenborg. Amsterdam-Z., Tel. 99028

=====

Individaal Psychologie en Levensvreugde.

Er is een uitspraak van Ruyard Kipling: "Dit is nu de wet van het oerwoud, zo oud en zo waar, als de hemel. En de wolf, die zich aan deze wet zal houden, zal het goed gaan, maar de wolf die haar overtreedt zal streven. En de kracht van de wolf is de troep en de kracht van de troep is de wolf."

De meeste mensen zouden de wet van het oerwoud noemen: "Dood of word gedood."

Sterk individualisme, aggressiviteit, oorlog, waant men de natuurlijke tendenzen van het dierenrijk.

Pas langzamerhand is gebleken, dat Kipling in grote trekken gelijk heeft.

Carl. E. Akeley heeft meerdere malen gezien, dat bedreigde kudden olifanten een kring vormden met de oudere dieren in het midden en de jongere, vechtlustige in de buitenste ring. Zelfs een laag zoogdier als de muis heeft een soort samenwerking met soortgenoten.

Een Pools onderzoeker, Vetulani, ontdekte, dat witte muizen, die alleen in een kooi zaten, minder hard groeiden, dan diertjes, die met 3 of 4 in één kooi leefden.

W.C. Allee stelde een onderzoek in, om te bepalen, of dieren een ramp beter overleefden in groepsverband, dan alleen. Hij veroorzaakte deze ramp, door wormen bloot te stellen aan ultraviolette stralen, welke voor deze dieren dodelijk zijn. Hij zette bakken neer waarin hij 20 wormen bij elkaar deed en bakken met 1 worm. Alle wormen stierven, maar de eenlingen gingen veel sneller dood, dan de "kudden". Deze hielden het gemiddeld 457 minuten langer uit.

Hij nam nog een andere proef: Alle wormen werden bestraald in groepen van 20. Daarna zette hij 10 wormen uit elke groep alleen in bakken en liet de andere 10 bij elkaar zitten. Ook nu bleven de "kudde" wormen ongeveer 2x zo lang in leven, als de eenlingen. De wormen uit de groep schijnen elkaar op een of andere manier te "versterken", maar niemand weet hoe.

Men zou zeggen, dat katten en ratten elkaars natuurlijke vijanden zijn. Doch dat is niet zo. De Chineesche onderzoeker Sing Y Kuo fokte 3 groepen katten onder verschillende omstandigheden.

De 1ste groep bleef bij hun moeders en maakten van hun eerste dag af de rattenjacht mee. De 2de groep maakte pas kennis met de rattenjacht, toen de katjes een paar maanden oud waren. Slechts 45% werden rattenjagers.

De 3de groep zag nooit iets van rattenjacht, die groeiden op in één kooi met jonge ratten. Deze katten leefden in vrede en vriendschap met alle ratten.

Deze voorbeelden doen ons stilstaan bij de vraag, wat de oorsprong is van de drang naar "maatschappelijk leven en onderlinge hulp?" Zou niet ieder dier evenals de mens geboren zijn met de potentie tot wat Adler bedoelt met het gemeenschapsgevoel aan welk begrip een niet nader aan te duiden of te begrijpen factor verbonden is?

De baby krijgt na een paar maanden een geestelijke instelling tegenover de moeder, gaat haar herkennen en tegen haar lachen.

De moeder is voor het kind iets anders geworden dan uitsluitend de leverancier van voedsel. Dit geestelijk contact is nodig voor de lichamelijke groei van het kind. Wanneer een zuster op een zuigelingenzaal de babies alleen zorgvuldig verzorgt en voedt, maar niet met hen praat (zoals iedere moeder doet!), dan komen zij niet aan in gewicht.

We zien dus dat een zeker "samen", een contact nodig is voor het voortbestaan van de enkeling, hetzij worm, muis of mens. Bij de mens spreken we dan van een geestelijk contact, waarvan we het wezen niet begrijpen, maar waaruit we afleiden de eenheid van lichaam en geest bij de mens. Bij de olifant, de wolf, de muis en de worm is er iets dat we "binding" zouden kunnen noemen en dat ons het mysterieuze van deze binding doet opvatten als een aangeboren potentie, die we misschien analoog kunnen zien aan Adler's gemeenschapsgevoel, op een dierlijk niveau, maar kennelijk even belangrijk als het gemeenschapsgevoel voor de mens, om het lichamenlijk bestaan te handhaven. Dus niet een ethisch maar een biologisch begrip!

Dr J.A.Delhez.

Mededelingen van het Secretariaat.

Zaterdag 2 Januari 1954 houdt Dir. Frida Essig uit Wenen, assistente van Prof. Oskar Spiel, een voordracht in de Vrouwenclub, Keizersgracht 580 te Amsterdam. Convocaties worden rondgezonden.

In Augustus 1951 heeft Dr. R. Dreikurs aan alle secretariaten van de I.P. Werkgemeenschappen gevraagd een korte verhandeling te geven over:

1. Causality versus Indeterminism;
2. What are the basic principles in Adlerian psychology, which may be considered as minimum requirements in regarding a person as an Adlerian?

Van Mw voor Sassen en de heer von Sassen zijn over het eerste onderwerp artikelen geplaatst, onder vele andere in het I.P. Bulletin 1951 door Dr. Dreikurs. Het ligt in de bedoeling deze artikelen een volgende keer in dit Mededelingenblad te publiceren.

In de cursus te Amsterdam werd in Serie II, onderwerp: "Kleuterproblemen" de film Monique vertoond. Het was een goede gedachte van Mw Nijkamp hiermede het onderwerp in te luiden; er was dan ook grote belangstelling.

Als nieuwe medewerkers(sters) traden toe:

Mw. M. de Jong, secretaresse, Weteringschans 261A', A'dam-O.
Mw. N. Kovács-Reichenfeldt, kantoorbiedende, Niersstraat 31, Z.
Mw. E. Le Bret, pianolerares, Stroeërweg 17, Voorthuizen (Gld.)
Hr. A. Wever, schoolhoofd, Spieringweg 142, Amsterdam-W.
Mw. W. M. Nijkamp, Insp. Kleuterond. Stadionkade 136, Amsterdam-Z.
Mw. P. M. Keijzer, kleuterond. es. Michel Angelostr. 57, " "
Mw. A. M. Ras-Lundbije, Jan Steenlaan 12, Heemstede.
Mw. P. M. Noordzij, grafologe, van Breestraat 173, Amsterdam-Z.
Mw. M. E. L. Smit, maatsch. werkster, Clivialaan 16, Heemstede.
Mw. R. Springer-Wins, Olympiaplein 104', Amsterdam-Z.
Mw. S. A. Käyser, astrologe-illustratrice, Sumatrastr. 98', A'dam-O.

Bedankt hebben als medewerker(ster):

Mw. M. Kalf-Kapteyn.
de hr. Max Weber (wegens vertrek naar Amerika).

Door huwelijk zijn verenigd onze medewerker en medewerkster de
hr J.H. Richard en Mw. L.M.E. Stuurman.
Hun beider adres is thans Pippelingstraat 60, den Haag.

Verslag van de Zesde Studieconferentie van het Werkcomité
voor Opvoeding tot Democratie.

Uit de verheugend grote opkomst bleek reeds dat men steeds
meer het belang in gaat zien van "Heroriëntering bij het
Middelbaar Onderwijs", het onderwerp van de onderwijsconfe-
rentie, die op 30 en 31 October en 1 November in de Inter-
nationale School voor Wijsbegeerte gehouden werd. Een confe-
rentie, die vooral door de uitstekende inleidingen en door
de bekwame leiding van de Heer D. de Boer, voorzitter van het
Werkcomité, op hoog peil stond.

De eerste spreker, Prof. Dr H.M.J. Oldewelt, stelde in "De
crisis van het gezag in de moderne democratische samenleving"
het verantwoordelijkheidsgevoel centraal. Hij liet zien hoe
dit zich in de mensheid in verschillende fasen ontwikkelde
in de richting van een de hele wereld omvattend verantwoorde-
lijkheidsbesef, waarbij echter de gelijktijdig levenden niet
allen op dezelfde trap staan. Aan de jeugd moet de kans gege-
ven worden om uit te groeien tot verantwoordelijke mensen, ten
bate van henzelf en de gemeenschap.

Professor Dr P.J. Bouman wees er in zijn rede "Ons onderwijs
in een veranderende maatschappij" op, dat o.a. van het bedrijfs-
leven in toenemende mate klachten komen over de resultaten
van het onderwijs, waaruit blijkt dat de school bij de ont-
wikkeling van de maatschappij achtergebleven is. Er is een
groot tekort aan mensen, die de lagere leidende functies kun-
nen vervullen. Veel talent komt door onderwijsmethode en an-
dere factoren niet tot bloei, terwijl juist een aan grondstof-
fen arm land als Nederland genoodzaakt is zich te specialise-
ren op het gebied van uiterst geschoolde arbeid.

Dr Lievingoed sprak over "Aansluitingseisen van maatschappij
en bedrijfsleven". In een zich veranderende maatschappij is het
nodig, dat de jonge mens voldoende aanpassingsvermogen heeft,
omdat van te voren niet te voorzien is wat hij zal moeten kun-
nen presteren. De laatste tijd is door experimenten in de be-
drijven zelf gebleken, dat vaktechnische scholing in korte
tijd is bij te brengen mits interesse gewekt is. De taak van
het M.O. zou moeten bestaan uit het geven van algemeen inzicht
en het activeren van belangstelling. Bovendien moet, omdat men

met M.O.-diploma's meest op plaatsen komt waar leiding aan minder ontwikkelden moet worden gegeven, speciale aandacht worden besteed aan sociale vorming.

De inleiding van Prof. Dr J. Clay had als onderwerp de "Aansluitingseisen van M.O. en Universiteit". Voor studie aan de hogescholen is niet een opeenhoping van parate kennis noodzakelijk, maar veel meer een grondige kennis van de eenvoudigste fundamentele begrippen. Bovendien moet men zelfstandig, systematisch, nauwkeurig, kritisch kunnen werken en een levendige belangstelling hebben. De verhouding tussen leraren en leerlingen en tussen de leerlingen onderling moet verbeterd worden. Een goede weg daartoe kan de gezamenlijke bespreking van moeilijkheden zijn zoals dat in de Versuchsschule van Prof. Oskar Spiel geschiedt.

Prof. Dr A.D. de Groot besprak "Selectieproblemen in de moderne schoolorganisatie. Doorbreking van de vicieuze cirkel". Selectie zoals nu plaats heeft door zitten blijven of voorgoed stranden betekent voor het individu een ernstige ontmoediging en voor de maatschappij talentverspilling; tevens blijkt het geen gerantie te zijn, dat men de meest geschikte krachten aflevert. Een oplossing hiervoor kan gevonden worden in de samenvoeging van verschillende vormen van voortgezet onderwijs in schoolgemeenschappen. Minder schooltypen, maar zoveel mogelijk interne differentiatie. Het onderwijs moet voor alles belangstellingwekkend zijn. Veel contact tussen de verschillende leerlinggroepen zal de democratie ten goede komen. Meer vrijheid in programma en exameneisen, zonder devaluatie van het uit te reiken diploma, wat gewaarborgd kan worden door controle door een goede inspectie.

Waar de gaven van hoofd en hart door de natuur niet democratisch verdeeld worden, heeft de democratie tot taak te zoeken naar een opvoedend onderwijssysteem, dat ondanks de ongelijkheid de menselijke gelijkwaardigheid tot zijn recht laat komen.

Hierna vertelden drie leiders van middelbare scholen over hervormingen in deze geest, die zij ondanks allerlei belemmerende factoren reeds hadden weten te realiseren. De wettelijke regeling van het onderwijs laat veel meer vrijheid toe dan men in het algemeen beseft.

Er werd besloten een werkcomité te vormen, dat de mogelijkheid zal onderzoeken om op plaatsen van opbouw en herbouw (Amsterdam, Rotterdam) het onderwijs te baseren op de nieuwste inzichten.

Het werd van groot belang geacht, dat ervaringen met sociale opvoeding (experimenteerscholen Boeke, Spiel) bestudeerd wor-

den, opdat ze ook in andere scholen met vrucht toegepast kunnen worden. De huidige leraarsopleiding schiet in de voorbereiding van de leraar tot sociaal opvoeder schromelijk tekort en behoeft in dit opzicht dringend verbetering. Een alleszins geslaagde, bemoedigende conferentie.

C.A.H.-Br.

Uittreksel van de beide lezingen, gehouden op 21 November 1953.

Mw. Nijkamp.

De klachten van ouders en opvoeders over nerveuze gespannenheid van de kleuters in de Sinterklaastijd bracht spreekster tot het behandelen op ouder-avonden van het boek van Dr A.D.de Groot; SINT NICOLAAS, PATROON VAN LIEFDE, dat ons een inzicht kan geven in de opmerkelijke vitaliteit van dit stuk folklore.

Volgens Karl Meisen hebben wij in vele der tradities en gebruiken overblijfselen van oudheidse midwinterfeesten te zien. Aan het einde van de oogsttijd werd veel aandacht besteed aan het binnenhalen en het ophangen boven de haardstee van de laatst geoogst korenschoof. In het winterseizoen, als de primitieve mensen heul en warmte in de familiekring zochten, werden van het graan dezer schoven koeken gebakken in de gedaanten van mensen en dieren en er werden offers gebracht aan de korengod, in welke verband Meisen bij ons het neerzetten van de schoen met hooi als een oud symbool van dit offeren aanhaalt. Deze koeken (onze speculaas "vrijers" waaruit ook weer het vruchtbaarheidssymbool spreekt), werden sacramentaal genuttigd ter wille van een goede oogste en rijke kinderzegen.

Dr de Groot legt in zijn boek zeer sterk het accent op het vruchtbaarheidssymbool der oude legenden en gebruiken van dit feest. Naast de vele germaanse legenden bestaan er een legio aantal geschiedenissen, die uit de Griekse cultus stammen, waarvan spreekster verschillende voorleest.

Dr de Groot bestrijdt deze meer rationele opvatting van Meisen heftig.

Meisen ignoreert n.l. de hele mythologisch-symbolische wereld van waaruit al deze legenden en gebruiken stammen en geeft een historisch-rationalistische verklaring, die naar verhalen uit de grieks-kerkelijke cultus als volgt luidt.

Zowel in de vijfde als in de zevende eeuw leefde er in de Klein-aziatische havenstad Myra een bisschop, welke beide historische

bisschoppen langzamerhand tot één figuur in de overleveringen zijn versmolten. De Europese zeelieden kwamen met verhalen over wonderbaarlijke reddingen thuis, waarbij deze heilige Nicolaas de hoofdrol speelde; (hij is ook nu nog in belangrijke mate de schutspatroon der zeelieden). Uit de eerste contacten van het volk met deze uit de Oriënt geïmporteerde heilige blijkt, dat de gekerstende Nikolaas op alle mogelijke gebieden zeer populair werd. Hij heeft een schrik-aan-jagende gezel bij zich (door Meisen kort en krachtig "de duivel" genaamd). Echter had de oud-griekse Nikolaos juist de daemon overwonnen, maar dit paste niet bij het in de middeleeuwen tot in details uitgewerkte duivelsgeloof.

In de lage landen bij de zee, die op den duur een intensieve handel met Spanje onderhielden van welk land uit de schepen, belast met rijke lading, kwamen, werd deze goedgeefse volksheilige als vanzelfsprekend beschouwd uit Spanje te komen. In de folklore werd hij de meer aardse schenker, de zeer menselijke, uit de volheid des harten gevende rijke oom, die zó'n vreugde heeft aan de stralende kindergezichten dat hij zelf evenzeer ontvangende wordt als schenkende; de harmonie van het menselijk (zich) geven in de situatie, waarbij geven en nemen samenvallen.

Zo wijst spreekster er op, dat we hier vanuit de biopsychologische via de meer rationele in de diepte-psychologische beschouwing zijn aangeland, waarbij dan dr de Groot het symbolisch denken van de primitieve mens (zoals dat ook nog in sprookjes het geval is) in verband brengt met de psychische realiteit van het jonge kind, waardoor het kind de oorspronkelijke archaische essentie der Sinterklaaslegende zo vanzelfsprekend inhaleert. De Sinterklaas sfeer is doorweven van religieuze huivering welke echter (juist als bij het wezenlijke sprookje) een positieve factor van betekenis is in het kinderlijke zieleleven. (Hiermede is vanzelfsprekend niet bedoeld de angst die de "volwassenen" met hun boeman-sinterklaas soms het kind aanjagen. Dit sprookje, dat als alle goede sprookjes, meer waard is dan het "werkelijk gebeurd zijn" laat zich niet verrationaliseren en als we dit - zoals Montessori het voorstaat - toch proberen, maken we het tot een aperte leugen. Men zij voorzichtig, zo zegt Dr de Groot, met het moderniseren. Schijnbaar maakt het niet zoveel uit of Sinterklaas per vliegtuig of per boot komt dan wel per auto of te paard rijdt. Het gaat hierbij echter om meer dan om een plezierige traditie, want het zijn kenmerken waardoor Sinterklaas zich juist karak-

teristiek van anderen onderscheidt. Het alleen maar kaal en fantasieloos cadeautjes geven door een rijk uitgedoste en vermanende Sinterklaas zonder liefde en warmte, zonder oogtinteling of humor, bijgestaan door jabloerzwartepieten zonder grollen en grappen, dat is een verarming. Gelukkig dat deze schade veel beperkter blijft, dan wij zouden denken.

De psychische realiteit van het kindergeloof in Sinterklaas laat zich het sprookje niet afnemen en heeft z'n natuurlijke bescherming in zich tegen de gladgestreken voorstellingen van de volwassenen, hetgeen spreekster met enige aardige voorbeelden uit eigen ervaring toelicht.

Zo kan dit stuk vitale floklure, mits óók door de volwassenen in de zuiver kinderlijke sfeer meebeleefd, de kinderen veel rijker beschenken dan welke kale (want slechts rationeel juiste) werkelijkheid ook.

-o-

Mevr. Richard-Stuurman.

Het is de bedoeling van spreekster meer de psychologisch-hygiënische kant van het probleem der Sinterklaasviering te belichten. Behalve met andere zienswijzen van de vorige spreekster is zij het er mede eens, dat de angst bij het kind een zin heeft; alleen zijn er h.i. voor het kind meer dan genoeg objecten waaraan het zijn angst kan "ophangen" en wij als opvoeders moeten - zoals Adler het uitdrukt - het kind helpen hem het leven te doen beleven als een vriendelijke uitnodiging.

Nu hebben we natuurlijk rekening te houden met de realiteit van de buitenwereld, die midden in het proces waarin het kind - in weerwil van zijn van nature nog één zijn met het hem onringende - zich moeizaam gaat aanpassen bij het moderne leven en wanneer hij hierin dan al een aardig eindje gevorderd is, wordt hem eensklaps in levende lijve (hetgeen juist het verschil is met een sprookjesfiguur, die het kind wèl en gaarne aanvaardt) de Sinterklaas-Piet gestalte voor ogen gevoerd, die hem noodwendig iets wat een 1000-voudige vergroting van de angst is, n.l. de paniek, bezorgt; er klopt op eens iets niet in de wereld, die juist begonnen was enigszins vertrouwd voor hem te worden. Het is nu onze opdracht dit wèl kloppend te maken; deze brug met de buitenwereld, die we niet voetstoots kunnen veranderen, voor het kind te bouwen, opdat hem de paniek niet treffe.

Nu is spreekster het wel met hetgeen vanmiddag al gezegd is eens, dat het kind behalve aan goedheid en liefde ook de behoefte heeft aan het wonder. Maar waarom moet hem dit aange-reikt worden door voor het moderne kind onverteerbare heidens/middeleeuwse symbolen.

Beleeft het kind in onze wereld van vandaag niet voortdurend de grootste wonderen? Is het voor hem niet een wonder, dat het warm is in de kamer, doordat er ergens in de kelder een kachel brandt?

Dat er een tramwagen zo maar zonder meer gaat wegrijden? Dat moeder aan een knopje in de muur draait en dat dan aan de zolder licht komt? Is het dan daarenboven nog nodig, dat wij ouderen, van onze autoriteit smullende, het kind door een hem wezensvreemde "Sinterklaas" (die ook meesmult) vermaningen laten toedienen, die weliswaar gepaard gaan aan cadeautjes, maar waarbij we toch dikwijls de kinderen ondanks hun feestmutsen en braaf gezongen liedjes met onthutste gezichtjes zien staan. Ieder kind voelt zich dan in wezeneenzaam. Wij volwassenen spelen op deze wijze vanuit onze zelfhandhaving met het kindervertrouwen en al wendt zich het kind na een hevige schok meestal weer tot de volwassene (het kan tenslotte nergens anders heen), daarom is dat oorspronkelijke vertrouwen er niet meer in zijn puurheid, want dat is broos en teer. Wanneer een kind in zijn eerste prilheid, na het (biologisch ingebed) absolute vertrouwen in zijn moeder of verzorgster, langzamerhand en noodwendig schoksgewijs hieruit los moet komen en tegelijk met zijn "ik"-zeggen zijn eenzaamheid gaat ervaren, moeten wij als opvoeders de brug trachten te slaan van deze eenzaamheid naar de gemeenschap en dit gaat gepaard - tenminste als het goed zal gaan - met het toereiken van vertrouwen en niet door midden in dit proces van het kind, hem de schrik van zijn leven te bezorgen.

Spreekster heeft zelf heel plezierige ervaringen met het a.h.w. pasklaar maken van de Sinterklaasfiguur in hun reële wereld, door eerst eens het pak te voorschijn te halen dan eens met de baard te manipuleren door deze op en af te doen (hetgeen eerst al schokken geeft).

Verder door in de lesjes vóór 5 December eens de vreemde woorden (mijter, staf e.d.) in te vlechten en ze te vertellen, dat Sinterklaas toen hij leefde zó goed en lief was, dat we het nu nog spelen.

Gedurende een bepaald tijdperk zijn de kinderen fantastisch bedreven in het staande houden van hun geloof in het sprookje

aan de ene kant en het in zich opnemen van de werkelijkheden, zoals ze die om zich heen zien aan de andere kant. Als ze, ondanks alles wat ik ze heb uitgelegd en aanschouwelijk heb voorgesteld, dan tegelijkertijd hun geloof handhaven, dan is dat hun zaak!

Maar naarmate ze deze ongedifferentieerdheid ontgroeien - waarbij deze suggesties meer en meer worden losgelaten - hebben ze dan tenminste de steun meegekregen, waardoor ze bij het tot bezinning komen meteen de gedachte krijgen: "het wàs toch ook niet echt; we speelden het alleen maar".

Er ontstaat een discussie over het feit of door onze kinderen de "wonderen der techniek" inderdaad als wonderen beleefd worden.

Sprokkelhout.

Uitspraken van Ida Löwy.

----- Eigenlijk moesten wij niet van opvoeding spreken, maar van ontplooiing.

----- Veel mensen weten beter met hun planten dan met hun kinderen om te gaan. Deze kunnen zij geen ogenblik met rust laten, terwijl een kind dat toch zo nodig heeft. Aan een plant wordt ook niet voortdurend gefrunnikt.

----- Wij zouden van straf, dreigementen en het steeds naar voren brengen van de zwakke zijde(n) van het kind moeten afzien. Wij moeten schatgravers zijn in de kinderziel en het goede laten gedijen. Het minder goede valt dan als een dor blad af.

----- Löwy herinnert aan een uitspraak van Multatuli, waar hij zegt, dat wij op de kinderen alleen vóór hebben, dat wij vroeger met het leven begonnen zijn dan zij.

